

10 Soruda Yatırımarın Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları

Çakmak Avukatlık Bürosu
Attorneys at Law

DEİK Yayınları: 781-2012/2-d2
Dış Ekonomik İlişkilerde Güncel Konular Serisi
ISBN NO: 978-605-5979-13-3

DEİK- Dış Ekonomik İliŐkiler Kurulu

Türk özel sektörünün dış ticaret, uluslararası yatırımlar, hizmetler, müteahhithlik ve lojistik başta olmak üzere, dış ekonomik ilişkilerini yürütme, bu bağlamda yurt içi ve dış yatırım imkânlarını araştırma, Türkiye'nin ihracatını artırmaya katkı sağlama ve benzeri iş geliştirme çalışmalarını koordine etmele görevlidir.

Bu amaçla 1986 yılında kurulan DEİK, 11 Eylül 2014'de çıkarılan 6552 sayılı kanunla yeni bir yapıya kavuşmuş, daha da güçlendirilerek "Türk özel sektörünün dış ekonomik ilişkilerini yürütme" görevini tamamiyle üstlenmiştir. Aralık 2015 tarihi itibarıyla DEİK'in 103 kurucu kuruluşu, 130 iş konseyi ve bu konseyleri oluşturan 1000'in üzerinde üye firması ve üye firmalarının da DEİK bünyesinde 2000'e yakın temsilcisi bulunmaktadır. Bu çalışma ile ilgili olan/olmayan her türlü resmi yazışma için adres aşağıdaki gibidir.

Dış Ekonomik İliŐkiler Kurulu (DEİK)
River Plaza, Bahar Sokak No: 13 Kat:10 34394
Levent/ İstanbul-Türkiye
Telefon: (+90) (212) 339 50 00
Faks : (+90) (212) 270 30 92
E-posta: sim@deik.org.tr
www.deik.org.tr | www.dtik.org.tr | www.twitter.com/deikiletisin

Çakmak Avukatlık Bürosu

1993 yılında Ankara'da kurulmuş olan Çakmak Avukatlık Bürosu, yerli ve yabancı şirketlerden oluşan geniş bir müvekkil çevresine, çok kapsamlı şirketler hukuku meseleleri, birleşme ve devralmalar, proje finansmanı, rekabet hukuku ve uyuşmazlıkların çözümü konuları başta olmak üzere pek çok alanda hukuki hizmet sunmakta ve inşaat, altyapı, madencilik, enerji, petrol, doğalgaz, sağlık ve telekomünikasyon başta olmak üzere pek çok sektörden yerli ve yabancı şirketlere danışmanlık hizmeti vermektedir.

Çakmak Avukatlık Bürosu

Piyade Sokak, Portakal Çiçeği Apt. No: 18 C Blok, Kat: 3, 06550
Çankaya, Ankara-Türkiye
Telefon: (+90) (312) 442 4680
Faks: (+90) (312) 442 4690
E-posta: inquiry@cakmak.av.tr
www.cakmak.av.tr

Yasal Uyarı

Bu çalışmadan yapılacak alıntılarda (iktibaslarda) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri kanununun 35'inci maddesinde öngörülen şartlara uyulmalıdır. DEİK Genel Sekreterliği'nin ve Çakmak Avukatlık Bürosu'nun yazılı izni alınmaksızın çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılmaz.

Her hakkı saklıdır © Dış Ekonomik İliŐkiler Kurulu | Çakmak Avukatlık Bürosu

Birinci Baskı: 2012

İkinci Baskı: 2016

Bu raporda yer alan bilgiler Dış Ekonomik İliŐkiler Kurulu (DEİK) ve Çakmak Avukatlık Bürosu tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan elde edilmiştir. Bununla beraber, bu çalışmada kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucunda DEİK üyelerinin veya üçüncü kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kâr yoksunluğundan veya manevi zararlardan dolayı DEİK ve Çakmak Avukatlık Bürosu hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz.

Bu rapor DEİK üyelerini, kamuoyunu ve karar vericileri bilgilendirmek amacı ile hazırlanmış olup herhangi bir ekonomik aktivite için tavsiye veya hukuki görüŐ olarak yorumlanmamalıdır.

Arka Plan

Türkiye'nin 1980'lerde başlayan küresel ekonomiye eklenme süreci, ihracata dayalı büyüme ile başlamış, sonrasında sanayileşme kapasitesi ve kapital birikiminin oluşmasıyla yatırımların komşu ülkeler başta olmak üzere diğer ülkelere genişlemesiyle devam etmiştir. Türk ekonomisinin küresel ekonomiye "yüksek katma değerli" entegrasyonu, Türk yatırımcısının ihracat odaklı üretim yapılanmasından diğer ülkelerin faktör avantajlarını da kullanarak global değer zincirinde bir üst seviyeye sıçrayabilecek üretim modellerini ve yapılanmalarını adapte edebilmesine bağlıdır. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi Türk yatırımcılarının yurtdışındaki yatırımlarıyla doğrudan ilişkilidir. Gerek gelişmiş OECD ekonomileri gerekse gelişmekte olan Doğu ve Güney Doğu Asya ülkelerinin yurtdışındaki yatırımları ve bu yatırımlardan elde ettikleri üretime dönük nicel ve nitel katma değer, global ekonomik performanslarında önemli bir faktördür. Sözü geçen bu ülkeler, teknoloji ve know-how transferleri yoluyla ekonomik performanslarını, ihracat odaklı ekonomilerin performanslarına kıyasla çok daha fazla geliştirmişlerdir.

Yurtdışındaki Türk yatırımcılarımızın üretim, finans, istihdam ve yatırım kapasitelerinin; uluslararası rekabet edebilirlik, üretkenlik, etkinlik ve karlılıklarının ve kamu kurum ve kuruluşları da dahil olmak üzere özel sektör bünyesindeki diğer firmalarla işbirliklerinin artırılabilmesi için etkin mekanizmaların geliştirilmesi kritik öneme sahiptir. Bu vizyondan yola çıkarak DEİK olarak yurtdışına yapılacak yatırımlar teması üzerine 2011 yılından itibaren ayrıca eğilmekteyiz.

Uluslararası ikili anlaşmalar yurtdışı yatırım alanında belirleyici enstrümanların başında gelmektedir. Buna benzer uluslararası güvence mekanizmalarının gelişmesi, uluslararası yatırım ortamını hızla geliştirerek yatırımların çeşitliliğini ve bölgesel kapsamını her geçen gün genişletmektedir. Yatırım anlaşmaları, yabancı yatırımcılar ve doğrudan yurtdışı yatırımların hukuki çerçevesini oluşturmaktadır. Yatırım yapma özgürlüğü, ulusal muamele, kamulaştırma ve ulusallaştırma, transferler, gayrimenkule erişim, ihtilafların halli gibi doğrudan yabancı yatırımların önemli ilkelerini de açıklamaktadır. İkili anlaşmalar ve bunların sağladığı imkanlara yönelik olarak 'Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları' üzerine Çakmak Avukatlık Bürosu ile birlikte hazırladığımız bu yayılımı kamuoyuna sunmaktan mutluluk duyarız. Konu ile ilgili daha kapsamlı bilgi için Çakmak Yayınlarının "Türkiye'nin Taraf Olduğu Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki Anlaşmaları" çalışmasının incelenmesini öneririz.

GiriŐ

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları ("YKTK Anlaşmaları"), yatırımcılar için uluslararası yatırım hukukunun en önemli unsurlarından biri olup baŐlıca amacı, taraf Üke yatırımcılarının diğer taraf Ülkede yapacağı yatırımları teşvik etmek, bu Ülkelerin ekonomilerinin büyümesine katkıda bulunmak ve yatırımcıları kamulaştırma ve diğer zararlara karşı korumaktır.

Yatırımcılar, yabancı bir Ülkede gerçekleŐtirdikleri yatırımlara ilişkin olarak ticari olmayan veya siyasi risklerle karŐılaŐabilir ve çeşitli zararlara maruz kalabilirler. SÖz konusu siyasi risklerin azaltılması, zararların önlenmesi ve böylece yabancı yatırımların teşvik edilmesi için yirminci yüzyılın ikinci yarısında devletler arasında ikili yatırım anlaşmalarının imzalanması süreci baŐlamıŐtır.

İlk YKTK Anlaşması, 1959 yılında Almanya ve Pakistan arasında imzalanmıştır. Dünya apında YKTK Anlaşmaları sayısı 1991 yılına kadar yalnızca 400 civarında iken 2016 yılı itibarıyla 3000'e yaklaŐmıŐtır. 1990'lı yıllarda görÜlen bu hızlı artış aynı dönem içinde sayıları artan yatırımcı-devlet uyuŐmazlıklarıyla da baŐlantılıdır. ICSID Tahkim Merkezi'ne 1972 ve 1990 yılları arasında kayıtlı olan 26 adet yatırımcı-devlet uyuŐmazlıđı varken, 1990 yılından günümüze kadar çÖzÜme kavuŐturulmuŐ uyuşmazlık sayısı 550'ye yaklaŐmıŐtır.

Türkiye ilk YKTK AnlaŐmasını, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından 1962 yılında Almanya ile imzalanmıştır. Dünyada ilk YKTK Anlaşmasının 1959 yılında imzalandığı düşünÜldüğünde, Türkiye'nin yabancı yatırımların teşviki amacıyla YKTK Anlaşması akdetmeyi seçen ilk Ülkelerden biri olduğu söylenebilir. Őubat 2016 itibarı ile Türkiye toplam 85 Üke ile YKTK Anlaşması imzalamış bulunmaktadır. Bu anlaŐmalardan 77'si yürürlükte olup, 8'inin ise onay süreci devam etmekte olduğu için bunlar henüz yürürlüğe girmemiŐtır.

Türkiye tarafından 1962 yılında Almanya ile imzalanan anlaŐmadan sonra 1985 yılına kadar herhangi bir YKTK Anlaşması imzalanmamıŐ ve 1990 yılına kadar Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşması sayısı 10'u geçmemiŐtır. Fakat 90'lı yıllarda dünya genelinde YKTK Anlaşmalarının sayısında meydana gelen artışa paralel olarak, Türkiye'nin imzalamış olduğu YKTK Anlaşmalarının sayısında da önemli bir artış gözlemlenmiŐtır. Türkiye 1991 ve 2000 yılları arasında 50'den fazla ve 2001'den bu yana ise 25'ten fazla YKTK Anlaşması imzalamıŐtır.

Türkiye'nin taraf olduğu ve yürürlükte olan 77 YKTK AnlaŐmasından 66 tanesi Avrupa ve Asya Ükeleri ile imzalanmıştır. Türkiye'nin jeopolitik konumu ve ithalat-ihracat faaliyetlerinin neredeyse %85'inin Avrupa ve Asya Ükeleri ile gerçekleŐtirildiđi dikkate alınırsa Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarının büyük çoğunluğunun bu Ülkelerde akdedilmiŐ olması ŐaŐırtıcı değildir.

1 YKTK Anlaşması nedir?

YKTK Anlaşmaları, iki devlet arasında imzalanmakta olup, bir devletin gerçek veya tüzel kişileri tarafından diğer devletin ülkesinde gerçekleştirilecek yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması amacını taşıyan uluslararası anlaşmalardır. YKTK Anlaşmaları, taraf ülkelerde yapılacak yatırımlara uluslararası hukuk temelinde korumalar sağlayarak yatırımcıların karşılaşılabileceği riskleri azaltmakta ve bu sayede her iki ülke ekonomisine de katkıda bulunmaktadır. Bu itibarla YKTK Anlaşmaları, hem yabancı yatırımcıların Türkiye'deki yatırımları hem de Türk yatırımcıların yabancı ülkelerdeki yatırımları bakımından uygulanabilen uluslararası anlaşmalardır.

Bu çerçevede, YKTK Anlaşmaları temel olarak yatırım ve yatırımcı tanımı, kapsamı, izin ve kuruluşu, yatırımcıya uygulanacak muamelede esas alınacak ilkeler, yatırımın kamulaştırma veya siyasi riskler neticesinde zarara uğraması durumunda uygulanacak tazminat ve yatırımcı ile devlet arasında çıkan uyuşmazlıklar için çözüm yolları gibi söz konusu yatırımı korumaya yönelik çeşitli hüküm ve şartlar içermektedir.

2 YKTK Anlaşmaları yatırımcılara ne gibi avantajlar sağlar?

Yatırımcı perspektifinden, yatırımın yapılacağı Ülkenin farklı bir hukuk sistemine ve yatırım mevzuatına sahip olması çeşitli belirsizlikleri beraberinde getirebilmektedir. Hukuk sistemlerinin ve yatırımlara uygulanacak mevzuatın Ülkeden Ülkeye farklılık göstermesi ve bu kuralların yatırımcının alışık olduğu kurallardan farklı olması, yatırımcının yatırımı bakımından beklenmedik zararlara ya da maliyet artışlarına yol açabilecek nitelikte olduğundan yatırımı caydırmakta; neticede hem ev sahibi Ülkenin, hem de yatırımcı devletin ekonomisine zarar vermektedir.

YKTK Anlaşmaları, hukuk sistemlerinden kaynaklanan farklılıkları ve riskleri mümkün olduğunca azaltarak yatırımcının yatırımına adil, Şeffaf, objektif ve uluslararası standartlarda muamele gösterilmesini temin etmeye çalışmaktadır. YKTK Anlaşmaları, Örneğin, yatırıma yapılacak muamelelerin milli muamele ve en çok gözetilen millet prensipleri gibi uluslararası standartlarda olmasını, bir kamulaştırma veya devletleştirme halinde yatırımın gerçek bedelinin gecikmeksizin ödenmesini, transferlerin gecikmeksizin yapılmasını ve yatırımcılarla devlet arasında herhangi bir uyuşmazlığın ortaya çıkması halinde uluslararası tahkim imkanının tanınmasını düzenleyerek yatırımcı açısından risk yaratabilecek hususlarda belirsizlikleri ortadan kaldırmaktadır. Bu anlamda YKTK Anlaşmaları, daha güvenli ve istikrarlı bir yatırım ortamı yaratılmasına hizmet etmektedir.

Yabancı yatırımcılara sunulan bu imkanlardan Öne çıkan bazıları Şunlardır:

•En Çok Gözetilen Millet Muamelesi

En çok gözetilen millet muamelesi, YKTK Anlaşması imzalayan iki devletin, birbirlerinin yatırımcılarına diğer Üçüncü bir Ülkeye tanıdıklarından daha az ayrıcalıklı ve elverişli imkânları sağlamayacaklarını garanti altına almaktadır. Böylece anlaŐmaya taraf olan Ülkenin yatırımcısı ev sahibi Ülkede Üçüncü Ülkelerin yatırımcılarının yararlandığı en avantajlı imkanlardan yararlanarak onlarla rekabet edebilecek konuma getirilmektedir.

•Milli Muamele

Milli muamele, aralarında YKTK Anlaşması bulunan iki devletin, anlaşmanın karşı tarafı devletin yatırımcısına kendi yatırımcısına tanıdığından daha az ayrıcalıklı imkan tanımayacağını garanti altına almaktadır. Böylece yabancı yatırımcı, ev sahibi Ülkenin kendi yatırımcılarıyla rekabet edebilir konuma getirilmektedir.

•Devletleştirme ve kamulaştırma

Ev sahibi Ülkede kamu yararı gereği özel mülkiyetin kamulaŐtırılması ve devletleŐtirilmesi mümkün olabilir. Fakat YKTK AnlaŐmalarıyla birlikte yatırımcı doğrudan ve dolaylı kamulaştırma ve devletleştirme gibi durumlarda yatırımın gerçek bedelinin kendisine ödeneceği garantisine sahip olmakta ve böylece kamulaştırma ve devletleştirme riskine karşı korunmaktadır.

•Gelirlerin transferi

Yabancı yatırımcıların ev sahibi ülkede gerçekleştirdiği yatırım kapsamındaki faaliyetlerinden doğan temettü, kar, satış bedelleri, çeşitli anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar, tazminat bedelleri, yatırıma ilişkin kredi taksitleri gibi meblağlar bankalar veya özel finans kuruluşları aracılığıyla yurtdışına serbest bir şekilde transfer edilebilmektedir.

•Tahkim

YKTK Anlaşmaları, yatırım uyuşmazlıklarının uluslararası tahkim aracılığıyla çözümlenmesine imkan vererek yatırımcılara ev sahibi ülkenin yargı sistemine tabi olma dışında bir seçenek sunmaktadır. Yatırımcı ile ev sahibi devlet arasındaki sözleşmelerde tahkim öngörülmemiş olsa bile yatırımcının YKTK Anlaşması'na istinaden ev sahibi devlet aleyhine uluslararası tahkime başvurması mümkündür.

3 YKTK Anlaşmalarında yatırım uyuşmazlıklarının çözümlũ için hangi yollar öngörũlmektedir?

Herhangi bir uyuşmazlık ortaya çıktığında için temel prensip, uyuşmazlığın ilgili ũlkenin yerel mahkemelerince, yine ilgili ũlkenin usul hukuku kuralları doğrultusunda çözümlenmesidir. YKTK Anlaşmalarının temel özelliklerinden biri yatırımcıya yatırım uyuşmazlıklarının çözümlũ için devlet mahkemelerine baŐvurmanın yanı sıra uyuŐmazlıđı uluslararası tahkime taŐıma imkanını vermesidir. Normalde taraflar arasındaki ticari bir iliŐkiden kaynaklanan bir uyuşmazlığın çözümlũ amacıyla bir tarafın tahkime baŐvurabilmesi için, bu konunun sözleşmede özel olarak düzenlenmiş olması, yani sözleşmede bir tahkim Őartının yer alması gerekir. YKTK Anlaşmaları altında uluslararası tahkime gidilebilmesinin farkı ve ayrıcalıklı durumu da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Yatırımcı ile ev sahibi devlet arasında imzalanan sözleşmede, siyasi, hukuki ya da ticari çeşitli sebeplerden dolayı bir tahkim maddesi yer almasa dahi, yatırımcı ilgili YKTK Anlaşması'ndaki tahkim maddesine dayanarak uyuşmazlığın uluslararası tahkim aracılığıyla çözümlenmesini talep edebilmektedir. Yani yatırımcı, ev sahibi devletle sözleşmesel iliŐkisine dayanarak değil, iki devlet arasındaki bir uluslararası anlaşmanın kendisine verdiği yetkiye dayanarak tahkim yoluna baŐvurabilmektedir. YKTK Anlaşmalarında en çok tercih edilen tahkim mercilerinden bazıları Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlũ için Uluslararası Merkez (ICSID), Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) Tahkim Divanı ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Kuralları'na (UNCİTRAL) dayanan ad-hoc tahkimdir.

4 YKTK Anlaşmalarında öngörülen tahkim mekanizmaları neden önemlidir?

Yatırımcı bakımından tahkim mekanizmasının temel avantajları şunlardır:

- Tahkim imkânı, genelde oldukça karmaşık olan ve konuya ilişkin teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren uyuşmazlıkların yerel mahkemeler yerine, tarafların kendilerinin atadığı, yatırım konularında uzman ve benzer uyuşmazlıklarda tecrübe sahibi hakemler tarafından çözülmesine olanak sağlamaktadır.
- Taraflardan birinin devlet olduğu yatırım uyuşmazlıklarında uyuşmazlığın davalı devletin mahkemeleri önünde görülmesi halinde, devlet lehine ve yabancı yatırımcı aleyhine karar verilmesi riski ortaya çıkmaktadır. Uyuşmazlığın tarafların atadığı hakemlerce çözümlendiği tahkim mekanizmasında ise bu risk en aza indirilmekte ve adil bir sonuç alma ihtimali güçlenmektedir. Ayrıca bu şekilde tarafsız bir tahkim imkânının bizatihi varlığı dahi devletlerin keyfi uygulamalarının önünde caydırıcı bir engel teşkil edebilmektedir.
- Tahkim gerek yargılama usulü, gerekse yatırımcının kullanabileceği ispat araçları bakımından yerel mahkemelere kıyasla yatırımcıya daha geniş imkânlar sunmaktadır.
- Yerel mahkemelerde temyiz süreci ile birlikte genelde oldukça uzun bir süreye yayılan yargılamayla kıyaslandığında uyuşmazlıklar tahkim mekanizması ile daha kısa sürede çözümlenebilmektedir.

5

Tũriye hangi ũlkelerle YKTK Anlaşması imzalamıŐtır?

a. Tũriye'nin Taraf Olduğu ve Yũrũrlũkte Olan YKTK Anlaşmaları Listesi¹

Őlkeler	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi ²	Resmi Gazete Sayısı	Yũrũrlũk Tarihi
ABD	03.12.1985	13.08.1989	20251	18.05.1990
Afganistan ³	10.07.2004	01.04.2005	25773	19.07.2005
Almanya	20.06.1962	27.07.1963	11465	05.12.1965
Arjantin	08.05.1992	30.03.1995	22243	01.05.1995
Amavutluk	01.06.1992	27.06.1996	22679	26.12.1996
Avustralya	16.06.2005	19.06.2009	27263	29.06.2009
Avusturya	16.09.1988	10.02.1991	20782	01.01.1992
Azerbaycan	25.10.2011	02.05.2013	28635	13.05.2013
Bahreyn	15.02.2016	03.07.2010	27630	15.10.2014
BangladeŐ	12.11.1987	13.09.1989	20281	21.06.1990
Belarus	08.08.1995	12.01.1997	22875	20.02.1997
BelĐika-Lũksemburg	27.08.1986	08.10.1989	20306	04.05.1990
Birleşik Arap Emirlikleri	28.09.2005	15.06.2011	27965	24.07.2011
Birleşik Krallık	15.03.1991	09.05.1996	22631	22.10.1996
Bosna ve Hersek	21.01.1998	04.05.2000	24039	29.01.2002
Bulgaristan	06.07.1994	04.05.1997	22979	22.09.1997
Çek Cumhuriyeti	29.04.2009	15.01.2012	28174	18.03.2012
Çin Halk Cumhuriyeti	13.11.1990	01.05.1994	21921	20.08.1994
Danimarka	07.02.1990	27.05.1992	21240	01.08.1992
Endonezya	25.02.1997	10.05.1998	23338	28.09.1998
Estonya	03.06.1997	02.02.1999	23599	29.04.1999
Etiyopya	16.11.2000	08.03.2005	25749	10.03.2005
Fas	08.04.1997	04.05.2004	25452	31.05.2004
Filipinler	22.02.1999	22.07.2005	25883	17.02.2006
Finlandiya	13.05.1993	26.01.2006	26061	23.04.1995
Fransa	15.06.2006	26.06.2009	27270	03.08.2009
Gũrcistan	30.07.1992	04.06.1995	22303	28.07.1995
Hrvatistan ⁴	12.02.1996	11.04.1998	23310	21.04.1998
Hindistan	17.09.1998	17.09.2003	25232	18.10.2007
Hollanda	27.03.1986	08.09.1989	20276	14.11.1989

Ülkeler	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi ²	Resmi Gazete Sayısı	Yürürlük Tarihi
İran	19.12.1996	25.02.2005	25738	13.04.2005
İspanya	15.02.1995	01.12.1997	23187	03.03.1998
İsrail	14.03.1996	02.09.1998	23451	27.08.1998
İsveç	11.04.1997	15.07.1998	23403	08.10.1998
İsviçre	03.03.1988	06.10.1989	20304	21.02.1990
İtalya	22.03.1995	02.03.2004	25390	02.03.2004
Japonya	12.02.1992	16.01.1993	21467	12.03.1993
Katar	25.12.2001	02.08.2007	26601	12.02.2008
Kazakistan	01.05.1992	11.02.1995	22199	10.08.1995
Kırgızistan	28.04.1992	12.02.1995	22200	31.10.1996
Kore (Güney)	14.05.1991	02.05.1994	21922	04.06.1994
Kosova	30.05.2012	12.07.2015	29414	15.10.2015
Kuveyt	27.05.2010	20.01.2012	28179	08.05.2013
Küba	22.12.1997	15.09.1999	23817	23.10.1999
Letonya	18.02.1997	02.02.1999	23599	03.03.1999
Libya	25.11.2009	14.04.2011	27905	22.04.2011
Litvanya	11.07.1994	05.07.1997	23040	07.07.1997
Lübnan	12.05.2004	28.12.2005	26037	04.01.2006
Macaristan	14.01.1992	22.02.1995	22210	22.02.1995
Makedonya	14.07.1995	07.07.1997	23042	27.10.1997
Malezya	25.02.1998	10.05.2000	24045	09.09.2000
Malta	10.10.2003	08.07.2004	25516	14.07.2004
Mısır	04.10.1996	26.07.2002	24827	31.07.2002
Moğolistan	16.03.1998	28.02.2000	23978	22.05.2000
Moldova	14.02.1994	12.01.1997	22875	16.05.1997
Oman Sultanlığı	04.02.2007	13.03.2010	27520	15.03.2010
Özbekistan	28.04.1992	12.02.1995	22200	18.05.1995
Pakistan	16.03.1995	12.02.1997	22903	03.09.1997
Polonya	21.08.1991	21.03.1993	21531 ⁵	19.08.1994
Portekiz	19.02.2001	19.12.2003	25321	19.01.2004
Romanya	03.03.2008	03.07.2010	27630	08.07.2010
Rusya	15.12.1997	16.05.2000	24051	17.05.2000
Senegal	15.06.2010	27.13.2012	28246	17.07.2012
Sırbistan	02.03.2001	04.11.2003	25279	10.11.2003
Singapur	19.02.2008	19.02.2010	27498	27.03.2010

Ülkeler	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi ²	Resmi Gazete Sayısı	Yürürlük Tarihi
Slovakya	13.10.2009	24.03.2013	28745	11.12.2013 ⁶
Slovenya	23.03.2004	04.09.2005	25926	19.06.2006
Suriye	06.01.2004	28.12.2005	26037	03.01.2006
Suudi Arabistan	08.08.2006	03.02.2009	27130	05.02.2010
Tacikistan	06.05.1996	12.09.1997	23108	24.07.1998
Tayland	24.06.2005	03.07.2010	27630	21.07.2010
Tunus	29.05.1991	03.01.2003	24982	28.04.1994
Türkmenistan	02.05.1992	15.01.1995	22172	13.03.1997
Ukrayna	27.11.1996	17.04.1998	23316	21.05.1998
Ürdün	02.08.1993	17.11.2005	25996	23.01.2006
Yemen	07.09.2000	18.12.2003	25320	31.03.2011
Yunanistan	20.01.2000	01.08.2001	24480	24.11.2001

b. Türkiye'nin Taraf Olduğu, İmzalanmış Fakat Yürürlüğe Girmemiş YKTK Anlaşmaları Listesi⁷

Ülkeler	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi	Resmi Gazete Sayısı	Yürürlük Tarihi
Cezayir	03.06.1998	21.10.2003	25266	-
Güney Afrika	23.06.2000	01.04.2005	25773	-
Kamerun	24.04.2012	-	-	-
Karadağ	14.03.2012	-	-	-
Nijerya	02.02.2011	11.10.2012	28514	-
Sudan	19.12.1999	-	-	-
Őili	21.08.1998	03.01.2004	25335	-
Tanzanya	11.03.2011	25.07.2013 (Mükerrer)	28718	-

1.Őubat 2016 itibariyle güncel listedir

2.Onay kanununun değil, ilgili anlaşma metninin yayınlandığı Resmi Gazete bilgileri yer almaktadır.

3.Türkiye-Afganistan YKTK Anlaşmasının imza tarihi, Türkçe metinde 10 Haziran 2004, İngilizce metinde ise 10 Temmuz 2004 olarak belirtilmiştir. Bu tabloda doğru tarih olan 10 Temmuz 2004 kullanılmıştır.maktadır.

4.Türkiye ile Hırvatistan arasında 18.02.2009 tarihinde YKTK anlaşmasına bir Ek Protokol imzalanmıştır. Bu Protokol'ün metni 07.05.2013 tarihli ve 28640 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup Protokol 17.07.2013'te yürürlüğe girmiştir.

5.Tabloda Polonya'ya ilişkin olarak verilen Resmi Gazete tarih ve numarası, bu ülke ile Türkiye arasındaki YKTK Anlaşmasının metninin değil, onay kanununun yayınlandığı Resmi Gazete'ye aittir. Resmi Gazete'nin, bu anlaşmanın metninin ve anlaşmayı onaylayan Bakanlar Kurulu karamanesinin yayınlandığı herhangi bir sayısı tespit edilememiştir.

6.Resmi Gazete'de, bu anlaşmanın yürürlük tarihine ilişkin herhangi bir Bakanlar Kurulu karar tespit edilememiş olup, yürürlük tarihi Ekonomi Bakanlığı'ndan temin edilmiştir.

7.Őubat 2016 itibariyle güncel listedir.

6 Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarında en çok tercih edilen tahkim mercileri hangileridir?

Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarına bakıldığında en sık karşılaşılan tahkim yeri, merkezi Washington'da bulunan ve kısaca ICSID olarak bilinen Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'dir (International Centre for Settlement of Investment Disputes). ICSID, 18 Mart 1965 tarihli ICSID Sözleşmesi ile kurulmuş, Türkiye de bu sözleşmeyi 3460 sayılı kanun ile onaylamış ve 6 Aralık 1988 tarihli Resmi Gazete'de yayınlayarak yürürlüğe sokmuştur.

Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarının neredeyse tamamında ya tek uyuşmazlık çözüm yeri ya da alternatiflerden biri olarak ICSID öngörülmüştür. ICSID, kurumsal bir tahkim merciidir, Washington'daki merkezinde önceden belirlenmiş tahkim kuralları, iş işleyiş prosedürleri ve kendine ait bir sekreteryası ile faaliyet göstermektedir. Bu bakımdan yatırım uyuşmazlıkları bakımından dünyada en önde gelen uyuşmazlık çözüm mercii olarak gösterilmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmaları arasında ICSID tahkiminin öngörülmediği YKTK Anlaşmaları arasında Rusya ve İran ile imzalanan YKTK Anlaşmaları sayılabilir.

ICSID'den sonra en sık görülen uyuşmazlık çözüm mekanizması, kısaca UNCITRAL olarak bilinen Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (United Nations Commission on International Trade Law) Tahkim Kuralları'na göre kurulması öngörülen tahkim heyetidir. ICSID'in aksine UNCITRAL Tahkim Kuralları ad hoc tahkim öngörmektedir. Ad hoc tahkimde taraflar hakemlerin sayısından atanmasına, uyuşmazlığa uygulanacak hukuktan tüm prosedürlere kadar tahkim sürecine ilişkin pek çok konuyu kendi iradeleri ile belirleme imkânına sahiptirler. Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarının yaklaşık 60 tanesinde UNCITRAL tahkim imkanı mevcuttur. Bununla birlikte UNCITRAL tahkim imkânının öngörülmediği YKTK Anlaşmaları arasında Almanya, A.B.D, Birleşik Krallık, Fransa ve İsrail anlaşmaları sayılabilir.

En sık karşılaşılan tahkim mercilerinden sonuncusu ise, merkezi Paris'te bulunan Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) Tahkim Divanı'dır (International Chamber of Commerce International Court of Arbitration). MTO tahkimi de, tıpkı ICSID gibi kurumsal bir tahkim mekanizmasıdır. MTO tahkiminin öngörülmediği YKTK Anlaşmalarına örnek olarak Kazakistan, Kırgızistan, Libya, Özbekistan ve Ukrayna gösterilebilir.

7

Yatırım uyuŐmazlıđı durumunda tahkim baŐvuru sÜrecinde dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?

YKTK Anlaşmaları genel olarak yatırımları koruyucu hÜkÜmler iÇerseler de, bu korumanın kapsamı her YKTK Anlaşmasında aynı değildir. Yatırımcıya tanınan korumanın kapsamı, Ülkeden Ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak, bir YKTK Anlaşması altındaki tahkim imkânı, çeşitli vasıtalarla kısıtlanmış ya da belirli koşullara bağlanmış olabilir. Bu kapsamda, YKTK Anlaşması altında tahkime baŐvurmak isteyen yatırımcıların, dikkat etmesi gereken baŐlıca unsurlar Şunlardır:

•**“Yatırım” ve “Yatırımcı” tanımları:** Yatırım, YKTK Anlaşmalarının en temel kavramlarının başında gelmektedir. Yatırım kavramı genellikle “her türlü malvarlığı” Őeklinde geniş olarak tanımlanmakta ise de, bazı YKTK Anlaşmalarında bu tanım daraltılabilmektedir. Dolayısıyla yatırımcıların faaliyetlerinin, ilgili YKTK Anlaşması kapsamında tanımlandığı Őekliyle bir “yatırım” olup olmadığının belirlenmesi, anlaşma altında tahkime gidilebilmesi iÇin zaruridir. MÜteahhitlik hizmetlerine ilişkin varlıklar ve bu hizmetlerden doğan alacakların da, pek çok YKTK Anlaşması altında yatırım kavramı kapsamında değerlendirilmesi ve dolayısıyla YKTK Anlaşmaları kapsamındaki koruyucu hÜkÜmlerden yararlanması mümkündür. Bununla birlikte gerek “yatırım”, gerekse “yatırımcı” tanımları bakımından müteahhitlik hizmetlerini kapsam dışında bırakan bir dÜzenleme bulunup bulunmadığının her bir YKTK Anlaşması bakımından ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Benzer bir değerlendirme, ilgili YKTK Anlaşması kapsamında “yatırımcı” tanımı iÇin de yapılmalıdır.

•**Anlaşmanın zaman bakımından uygulanması:** Anlaşmanın zaman bakımından uygulanması iki bakımdan önem arz etmektedir. Birincisi, YKTK Anlaşmasının zaman bakımından hangi yatırımlara uygulanacağına ilişkin olarak anlaşmalar arasında farklılıklar bulunabilmektedir. Örneğin, bazı YKTK Anlaşmaları, yalnızca anlaşmanın yürÜrlÜğe girmesinden sonra yapılacak yatırımlara uygulanacağını öngörürken bazı anlaŐmalarda ise anlaşmanın yürÜrlÜğe girme tarihinden önce ya da sonra yapılan yatırımları kapsamaktadır. Bu aÇıdan, tahkime gidilmeden önce, anlaşmanın zaman bakımından hangi yatırımlara uygulanacağına ilişkin dÜzenlemeler incelenmelidir. Zaman bakımından uygulamanın önem arz ettiği ikinci durum ise uyuşmazlığın meydana gelme zamanına iliŐkindir. Bazı YKTK Anlaşmalarında söz konusu anlaŐmaların yürÜrlÜk tarihinden önce meydana gelen uyuŐmazlıklara uygulanmayacağı aÇıkça belirtilmektedir. Bu tip dÜzenlemeler de kimi durumlarda yatırımcının tahkime baŐvurmasının önünde engel teşkil edebilmektedir.

•**Bekleme süresi:** Bekleme süresi, bir yatırım uyuŐmazlıđının ortaya Çıkması halinde yatırımcının uyuŐmazlıđı tahkime götürmeden önce beklemesi gereken süreyi ifade etmektedir. Bu sürenin amacı genellikle taraflara, müzakereler yoluyla dostane Çözüm iÇin fırsat tanımadır. Bekleme süreleri YKTK Anlaşmaları altında genellikle 3, 6 ya da 12 ay gibi farklılık gösterebilmektedir. Bu sürelere dikkat edilmesi, tahkim talebinin sunulması gibi tarihine karar verilmesi bakımından önemlidir.

•**Tahkimin ön koşulları:** Bazı YKTK Anlaşmaları altında tahkime gidebilmek için yapılması ya da kaçınılması gereken davranışlar söz konusu olabilmektedir.

Bu tip ön koşullara örnek olarak,

- Uyuşmazlığın taraf devletin yargısal veya idari makamları önüne getirilmesi halinde tahkime başvurulamaması,
- Uyuşmazlığın taraf devletin yargısal veya idari makamları önüne getirilmesi halinde, tahkime gidebilmek için bu makamlardan belirli bir süre içinde (örneğin 6 ay veya 1 yıl) nihai bir karar çıkmamış olması, ya da
- Yalnızca “fiilen başlamış” yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime götürüleceğinin düzenlenmiş olması,

durumları sayılabilir. Bu bakımdan tahkim imkanı değerlendirilirken, varsa ilgili YKTK Anlaşmasında tahkime gitmek için öngörülen ön koşulların da değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

8

Hakem kararları nasıl yũrũrlũge konur ve bağlayıcılığı nedir?

Hakem kararları, taraflar üzerinde bağlayıcıdır. Ancak hakem, kararlarının icra edilebilir nitelik kazanması için, kural olarak, kararın uygulanacağı ũlkenin mahkemeleri tarafından "tanınması ve tenfiz edilmesi" gerekir. Tanıma ve tenfiz prosedũrũ için, çok taraflı bir anlaşma olan ve kısaca New York SũzleŐmesi olarak bilinen "Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkında 10 Haziran 1958 tarihinde New York'ta Yapılan SũzleŐme" imzalanmıştır. Dũnya çapında 146 ũlke New York SũzleŐmesi'ni imzalayarak yũrũrlũge sokmuştur. Bu özelliği ile en geniş katılımlı uluslararası sũzleŐmelerden biridir. New York SũzleŐmesi, 30 Eylũl 1992 tarihinden beri ũlkemizde de yũrũrlũktedir ve Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca kanun hũkmũndedir.

Yabancı bir devlete karşı bir hakem kararının icra edilebilmesi için, öncelikle o devletin New York SũzleŐmesi'ne taraf olup olmadığının, taraf ise SũzleŐme'ye herhangi bir çekince koyup koymadığının belirlenmesi gerekmektedir. New York SũzleŐmesi'ne taraf bir ũlke mahkemesinin tanıma ve tenfiz talebini hangi hallerde reddedebileceği, New York SũzleŐmesi'nde sınırlı olarak sayılmıŐtır. Bu sebepler arasında mahkeme özellikle (i) uyumsuzluk konusunun tanıma ve tenfiz talebinin yapıldığı ũlke kurallarına gũre tahkimle çũzũlmeye elverişli olmadığına, ya da (ii) hakem kararının tanıma ve tenfizin talep edildiği ũlkenin kamu dũzenine ilişkin kurallarına aykırı olduğuna hũkmederse, tanıma ve tenfiz talebini reddedebilmektedir.

Bununla birlikte, ICSID tahkimi sonucunda elde edilen hakem kararları, tanıma ve tenfiz prosedũrũnũn bir istisnasını teşkil etmektedir. Buna gũre ICSID tahkimi sonucunda alınan bir hakem kararı, herhangi bir tanıma ve tenfiz prosedũrũne gerek duyulmaksızın, adeta karar kendisine karşı icra edilecek olan devletin bir mahkemesinin kararımıŐ gibi doğrudan icra edilebilmektedir. Hatta sũz konusu devletin hakem kararına uymaması halinde hakem kararı, o ũlkenin malvarlığının bulunduğu herhangi bir ũlkede de icra edilebilmekte ya da icra tehlikesi ile devleti hakem kararna uymaya zorlamak mũmkũn olabilmektedir. Kararlarının icra edilmesindeki bu kolaylık, diğer tahkim mercilerine kıyasla ICSID tahkiminin önemli bir avantajdır.

9

YKTK Anlaşmalarında yatırımlara uygulanan standartlar nelerdir?

YKTK Anlaşmalarının devletlerin bakış açısından iki temel amacı vardır: (i) Yatırıma ev sahipliği yapacak ülkede yabancı yatırımın teşvik edilmesi ve yabancı yatırımcılar için istikrarlı, eşit, avantajlı ve şeffaf şartların oluşturulması ve (ii) Ulusal yatırımcı ve yatırımların anlaşmanın tarafı diğer devletin sınırlarında korunması. Bu kapsamda Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarında, adil ve eşit muamele, tam koruma ve güvenlik, keyfi ve ayrımcı muamelelerin yasaklanması, milli muamele, en çok gözetilen millet muamelesi ilkeleri gibi muamele standartları yer almaktadır.

Muamele standartları, yabancı yatırımla ilgili her konuya uygulanan genel muamele standartları ile yalnızca belirli konuları düzenleyen özel muamele standartları olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel muamele standartları da kendi aralarında mutlak standartlar ve nispi standartlar olarak ikiye ayrılabilir. Adil ve eşit muamele, tam koruma ve güvenlik, keyfi ve ayrımcı muamelelerin yasaklanması, devletleştirme ve para transferleri uygulamaları herhangi bir şarta bağlı olmayan nitelik taşımalarından ötürü mutlak standartlara örnek teşkil etmektedir. Uygulanmaları şarta bağlı olan ve muamele karşılaştırması gerektiren milli muamele ve en çok gözetilen millet muamelesi ise nispi standartlara örnek oluşturmaktadır.

a. Tam Koruma ve Güvenlik

Tam koruma ve güvenlik ilkesi yatırıma ev sahipliği yapan devlete, kendisinin ve organlarının veya üçüncü kişilerin yabancı yatırıma yapılabilecek olumsuz muamelelerden yabancı yatırımı koruma yükümlülüğünü yükler.

Bu yükümlülük ICSID kararlarında, yatırıma ait malların harap edilmesini önlemek, yatırımın gerçekleşmesi için gerekli olan izinleri hukuka aykırı nedenlerle iptal etmemek gibi örneklerle somutlaştırılmıştır. Bununla birlikte, bu sorumluluk, tam koruma ve güvenlik standardının mutlak standart olmasından ötürü, ilgili ülkenin kendi ve diğer ülke vatandaşlarına sağladığı muamelelerden bağımsız olarak değerlendirilecektir.

Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarının yaklaşık olarak yarısında tam koruma ve güvenlik muamelesi yer almaktadır.

b. Adil ve Eşit Muamele

Adil ve eşit muamele standardının temel amacı, diğer muamele standartları tarafından bırakılan boşlukları da kapsayarak yabancı yatırımcıya daha geniş bir koruma alanı yaratmaktır. Bunun sonucu olarak, adil ve eşit muamele ilkesi YKTK Anlaşmalarında en çok başvurulan standartlardan birisidir. Bunun yanında, YKTK Anlaşmaları genellikle adil ve eşit muamele standardının kapsamını açıkça belirlememektedir.

Uluslararası yatırım hukuku özellikle yatırımcının hukuki beklentilerinin karŐılanmasını, adil ve eşit muamelenin kapsamının belirlenmesinde önemli bir ölçüt olarak belirlemiŐtir. Bu kapsamda, hukuk ve usul kurallarına uygunluk, kanuni prosedür, iyi niyet, ayrımcı davranmama, istikrar ve Őeffaflık, adil ve eşit muamelenin gereklerindedir. Ayrıca, uluslararası yatırım uyuzmazlıkları kapsamında kötü niyet, uluslararası standartlardan önemli derecede sapma, bilinçli görevi ihmal, yasal düzenlemelerin keyfi deĐiŐtirilmesi de adil ve eşit muamele gereklerine ayrınkılık olarak değerlendirmektedir.

ICSID davalarında, adil ve eşit muamelenin ulusal hukuk standartlarının ötesinde uluslararası hukuk standartları dahilinde değerlendirilmesi gerektiği birçok kez karara baĐlanmıŐtır. Bu anlayıŐ, adil ve eşit muamele ilkesinin diğer ilkelerden bağımsız ve kendine özgü niteliğini de vurgulamaktadır. Yatırıma ev sahipliği yapan devletin yabancı yatırımcıya yaptığı uygulama, her ne kadar kendi yasalarna uygun veya kendi ve üçüncü ülke vatandaşlarına da yapılan uygulamadan farklı olmasa da, uluslararası adil ve eşit muamele standartlarına uygun değilse, yatırımcı adil ve eşit muameleye tabi tutulmamıŐ sayılacaktır.

c.Keyfi ve Ayrımcı Muamele Yasağı

Bu ilke Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarının önemli bir kısmında düzenlenmiŐtir. Muamelenin düzenlendiği YKTK Anlaşmalarında yaygınlıkla keyfi, ayrımcı, makul olmayan ve haksız kavramları kullanılmıştır. Bununla birlikte, keyfi ve ayrımcı muamelenin yasaklanması ilkesinin genellikle adil ve eşit muamele ile tam koruma ve güvenlik maddeleri ile birlikte aynı madde içerisinde düzenlendiği görülmektedir.

d.En ok Gözetilen Millet Muamelesi

En çok gözetilen millet muamelesi, aralarında YKTK Anlaşması bulunan iki devletin, birbirlerine diğer üçüncü bir lkeye tanındıklarından daha az ayrıcalıklı ve elverişli imkânları sağlamamalarını gerektirmektedir. Diğer bir deĐiŐle, en çok gözetilen millet kaydı, iki taraflı yatırım anlaşmasına taraf bir devletin yatırımcıları veya yatırımlarının, taraf diğer devletin baŐka devlet yatırımcıları veya yatırımlarına sunduğu en avantajlı yatırım imknlarından yararlanmasını sağlar.

En çok gözetilen millet kaydı, yatırıma ilişkin hangi dönemi kapsadığı bakımından iki gruba ayrılabilir: (i) yatırım yapılmadan önceki ve yatırım yapıldıktan sonraki dönemi kapsayanlar ve (ii) yalnızca yatırım yapıldıktan sonraki dönemi kapsayanlar. Türkiye'nin taraf olduğu YKTK AnlaŐmalarındaki en çok gözetilen millet maddelerinin çoğunluğu yatırım yapılmadan önceki ve yatırım yapıldıktan sonraki dönemi kapsamaktadır. Bu husus, Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarında genellikle açık olarak düzenlenmektedir. Uyuuzmazlık zmne ilişkin usul kurallarının kapsam dahilinde bulunup bulunmadığı hususunda ise, son yıllarda imzalananlar dışında, Türkiye'nin taraf olduğu YKTK Anlaşmalarının büyük çoğunluğu sessiz kalmıŐtır.

YKTK Anlaşmaları en çok gözetilen millet muamelesine ilişkin özel istisnalar içerebilmektedir. Bunlardan birincisi, tarafların üye oldukları bölgesel ekonomik teşkilatlar, gümrük birliği, serbest ticaret bölgesi ve benzeri ekonomik topluluklar ve anlaşmalardır. İkinci istisna ise, tarafların üçüncü ülkelerle imzaladığı vergilendirmeye ilişkin anlaşmalardır. Diğer taraftan, YKTK Anlaşmalarında en çok gözetilen millet kaydına konusal sınırlama getirilip getirilmediği de önem taşımaktadır. Örneğin, Türkiye ile ABD, Libya ve Lübnan arasındaki YKTK Anlaşmalarında gayrimenkullere ilişkin konusal sınırlamalara yer verilmiştir.

e.Milli Muamele

Milli muamele standardı, aralarında yatırım anlaşması bulunan iki devletin, anlaşmanın karşı tarafı devletin yatırımcısına kendi yatırımcısına tanıdığından daha az ayrıcalıklı imkanları tanımamasını ifade etmektedir. Milli muamele ilkesinin kapsam ve uygulaması en çok gözetilen millet kaydına önemli derecede benzerlik göstermektedir.

Milli muamele nispi ve şarta bağlı bir muamele standardıdır. Bunun sonucu olarak, milli muamele standardının uygulanmasına ilişkin, yatırıma ev sahipliği yapan ülkenin yerli yatırımcıya uyguladığı muamele ile yabancı yatırımcıya uyguladığı muamelenin karşılaştırılması gerekir.

10 YKTK Anlaşmalarına benzer koruma sağlayan diğer anlaşmalar nelerdir?

a. Enerji Őartı Anlaşması

Enerji Őartı Anlaşması ("EŐA"), sınırlar ötesi enerji iŐbirliđi için çok taraflı bir hukuki çerçeve oluşturmak amacıyla Aralık 1994'te imzalanmış ve Nisan 1998'de yürürlüğe girmiştir. EŐA, temel uluslararası yatırım, ticaret ve ulaŐım hedeflerini belirleyen siyasi ve hukuki bir belgedir. Ayrıca, enerji sektörüne özgü olarak, geniş bir yelpazede yatırım, ticaret ve enerji mallarının ulaŐımı, rekabet, çevre, sermaye piyasalarına erişim ve teknoloji aktarımı gibi konulardaki yasal hak ve yükümlölükleri düzenlemektedir. EŐA'ya, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu, 50'den fazla ölke taraftır.

EŐA'nın yatırımlara dair maddeleri, anlaşmanın hedeflerini gerçekleŐtirmek bakımından oynadıkları rol dolayısıyla, EŐA'nın kilit hükümlerini oluşturmaktadır. Bu düzenlemeler, yabancı yatırıma ilişkin olarak dünyada imzalanan ilk çok taraflı anlaŐmalardan birini oluşturmaktadır ve bu alanda doğrudan uygulanabilen haklar sağlayan ilk çok taraflı anlaŐmadır. Yabancı yatırıma ilişkin diğer uluslararası benzer düzenlemelerden farklı olarak, EŐA'nın yatırım yükümlölükleri yatırımcılar tarafından zorunlu tahkim yoluyla yatırımın yapıldığı ölkeye karşı uygulanabilmektedir. EŐA'ya taraf devletlerden biri ile diğer taraf devletin yatırımcısı arasında çıkabilecek uyuşmazlıklarda, tarafların uyuŐmazlıđı ICSID, UNCITRAL veya Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü tahkimine götürmeleri mümkündür.

b. İslam Konferansı TeŐkilatına Üye Ölkelere Arasında Yatırımların Teşviki, Korunması ve Garanti Edilmesi Anlaşması

İslam Konferansı TeŐkilatına Üye Ölkelere Arasında Yatırımların Teşviki, Korunması ve Garanti Edilmesi Anlaşması ("İKT Anlaşması"), İslam Konferansı DıŐiŐleri Bakanları tarafından Haziran 1981'de Irak'ta kabul edilmiştir. Türkiye, Anlaşmayı 16 Temmuz 1987'de imzalamış ve 9 Őubat 1991'de onaylamıştır. 31 Ocak 2012 itibarıyla İKT Anlaşması'nı 34 ölke imzalamış ve Anlaşma bunlardan 27'sinde onaylanmıştır.

İKT Anlaşması, İslam ölkeleri arasında ekonomik iliŐkiler bakımından genel bir çerçeve sağlayan İslam Konferansı Üyesi Devletler Arasında İktisadi Teknik ve Ticari İŐbirliđi ile İliğli Genel Anlaşma'nın 1. maddesine dayanmaktadır. Bu bağlamda İKT Anlaşması, İslam ölkeleri arasında ekonomik kaynakların en elverişli Şekilde kullanılabilieceği bir yatırım ortamı yaratmayı amaçlamaktadır.

İKT Anlaşması, üye ölkelere için bir uyuşmazlık çözüm mekanizması da öngörmektedir. Buna göre yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için özel bir organ oluŐturulacaktır. Fakat anlaşma, bu organ oluŐturuluncaya kadar uygulanmak üzere ad hoc bir uzlaŐtırma ve tahkim mekanizması öngörmektedir.

Çakmak Avukatlık Bürosu
Attorneys at Law

10 Soruda

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşmaları

